

Manimánia

Már a kora reggel munkába menőket vivő autóbusszon megszárdított. Egyre háborgóbb hangon pörölt egy nő a mögöttem lévő ülésen:

— Tudod, mennyit dolgozok én, több mint húsz éve a klinikán. Ágy mellett, három műszakban. Tudod hát, ugyanazt robotolod. És te se viszel haza havonta mindenféle pótlékkal, helyettesítéssel, pluszműszakkal se többet, mint a kezdők. Ezután még annyit se fogsz, mint azok némelyike. Tegnap beszéltek a lányok, hogy az új négyszázfizesbe nagyobb pénzért fogják a személyzetet, mint minékünk, régieknek van... Ugyanazért az újnak mért fog több járni, mint nekem? Mennyit ér a mi leisztolásunk a magasságos egészségügynek? És mire futja a két gyerekemmel abból a hat-hétezerből, amit hazaviszek? Lengyelpiaci öltözködésre se...

Tudatalattimba fészkeltek a mondatok. Egyszerre csak azon kaptam magam, hogy a kispénzűség nyomában járok a Cserepes soron. Hol huszasokon alkuszunk és árukapcsolással azt is megvesszük, ami nem is kell. A lapos erszényűek között aztán szinte megbabonázott a látvány: a fiatal, göndörhajú, villogó szemű, barna bőrű férfi száz- és ezreskötegekkel zsonglörködött. Degeszre tömött zsebeiből számatlanul tűntek elő és vissza a bankók. Adott, vett, váltott — kasszírozott, vámozt. Láthatóan nagy gyakorlattal „keresett”: percék alatt munka nélkül ezreket.

Nem, nem igazán munka nélkül. Az mást jelent. Annak az igazi értelmét (hála az égnek) még nem ismerjük. Igazándiból milyen is lehet? Szembemézni vele a hirdetőben állást keresők közé bókásztam. Ismerősbe botlottam. Az ötvenéves jól szituálnak mondható, eddig jól fizető, adminisztratív állásban dolgozó, kiegyensúlyozottnak tartott férfire alig ismerem rá. Sápadt, karikás szemű, bizonytalan tekintetű. Riadt, panaszos:

— A munkahelyem a jövő hónapban megszűnik. Közölték velünk két hónappal előre. Azóta keresek új állást. Pályázatok, ajánlkozok. Nagypakorban, érettségivel. Számviteli gyakorlatom nagy van. A fiatalabbaknak pedig főiskolájuk van és korelőnyük. A legdühítőbb az, hogy a legtöbb megpályázott helyről válasza se méltatnak. Ahonnan visszairták, ott határozat adnának. Jelentős havi törlesztés lakáshitelem van, egyre nagyobb a rézsi, két pályakezdő gyerekem is van, picik az unokák, anyjuk gyesen, támogatnunk kellene őket, alig van valamijük. Egyetlen luxusunk az autó. Jó, eladom. De meddig lesz belőle kitarasom? Hol, milyen munkát találok magamnak? Aztán öregseimre hogyan, miből élek majd? Nem tudsz valami megoldást?

Sajnos, nem tudok. De rezignáltsága, tétovasága még akkor is ott motoz bennem, amikor megyek a Hóbiártba ebédelni. A bisztró pultjánál elem idős néni kekul. Kér egy tányért s félíg szedi a levesben főtt zöldségekkel. Előrébb csoszog és újra kér:

— Fiatalember, legyen olyan jó, adjon a levescsontból valami cupákosat...

Megkapja. A pult végénél dolgozó kislánytól már határozottabb hangon „rendel”:

— Egy káposztáskockám lesz.

A számlája a tészta ára: tizennégy forint. Ebédje mégis három fogásosnak minősíthető. Nem minősíti, eszik: igyekszik jóllakni.

A bisztró előtt közben éktelen fékcsikorgás. Az útkereszteződésben sárgán villogó lámpáknál blokkolva fékeznek az autók. A bűnös egy hófehér Ford, ami elsőbbséget nem adva száguldott be a kereszteződésbe. Csak a szabályosan haladó Trabant vezetőjének lélekjelenlétén, a kocsi oldalra kormányozó manőverén, múlt a karambol. Mielőtt bárki ocsúdhata, a Fordból kiugrik az úrvezető és utcahosszat jól hallhatóan üvölti a Trabantosnak:

— Akinek nem telik egy rendes járgányra, az mi a francnak mászkál az úton!? Csórikám, mi?!

Azzal bevágja magát a csatahajóba és kilő. Én pedig megint töprenghetek, hogy kinek mire telik (például az intelligencia fokából is). Bevilamosozok a Belvárosba, hogy hitelesebb képeket lássak. Jókortámad ilyen bolondériám; a nyári vásár első napja van. A 30—40—50 százalékos leértékelés még vonzza a népet, tömegelhetek. Ahol akad egy-két jobb cucc, ott különösen. De valahogy „nem az igazi” már ez a vásár. Hogy miért? Talán mert a cipőboltban a következő kijelentést teszi egy fiatalasszony, aki két pár hajszálra egyforma szandált blokkoltat:

— Most egy árán vehetek kettőt. Kényelmes, jó fazon, nem baj, ha mire elnyúvóm, rég kimegy a divatból...

A video viszont úgy tűnik egyelőre nem megy ki a divatból. Falun talán még éppen most jön bele. Az áruház műszaki osztályán ugyanis a következőt látom:

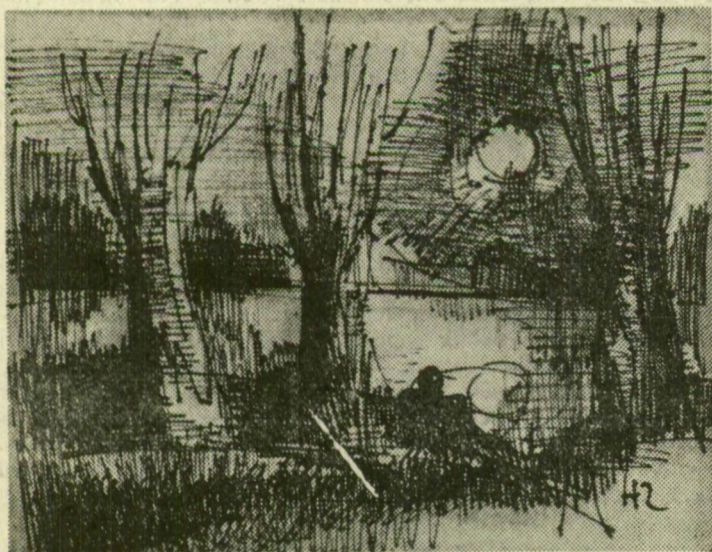
Napszitta, inas, nagy bajszú, kalapos ember kérdezet egy fiatal párocskát, melyik masina tetszik nekik jobban. Azok természetesen tanács-talanok: ez jobban néz ki, szebb a „doboz”, annak több a gombja, amaz meg drágább... Videóra kellene venni végül a papa határozottságát: intézkedik, adják a gyerekeknek a legdrágábbat. Elvégre nászajándék lesz, azzal meg illik kitenni az embernek magáért. Kerül amibe kerül...

A valuta például némi várakozásba is kerül. A Klauzál téren az új forintfordító OTP-fiókban és előtte, még záróra körül is embersor. Mai magyar mani nemzetközi megmértetésére várnak. Forintjaink napról napra könnyebbnek találtnak. Élni velük pedig már-már mania lesz. Napjaink minden órájába belopakodó.

Mánia: — lásd. Idegen szavak kéziszótára! — „nyugtalanossággal, ingerlékenységgel, gondolatszokellésekkel járó beteges lelkiállapot, amely olykor melankóliával váltakozik, együtt jár a tudatnak és az érzésvilágnak valamely irányban, valamilyen eszmére való összpontosulásával...”

Számomra egy napi hordaléka is tébolýító.

SZABÓ MAGDOLNA

HORVÁTH ZOLTÁN
RAJZA

BARANYI FERENC

Szép a küzdelem

(Aldo Severini nyomán)

A természet erőit
űgy legyőzném!
S magamat átadom
e szép erőknél,
mikor hatalmas hullám
ölel vadul magához
és elragad illatozó sörényű
szilaj sodrása engem.
Oly szép a küzdelem, a győzni-vágyás —
és legyőzni egy simogatástól,
Mikor dalát a szíved
tovább dalolja tébolyult ütemben
és örült szenvedélyeket
hangol a hárfa hevesen össze,
mitől a barométer mutatója
viharosán szökik a lázas égis

EGY KÉTSZÁZÉVES FOLYÓIRAT

A Mindenés Gyűjtemény

Kétszáz éve 1789 júliusában, amikor még alig volt hagyománya a magyar nyelvű újságszínalásnak (az első magyar nyelvű lap az 1780-ban megindított, Magyar Hirmondó), Péczeli József református lelkész Komáromban merész vállalkozásba kezdett. Mindenés Gyűjtemény címmel a ritkán olvasó közönségnek — a kis- és középnemességnek, a parasztnak s a női közönségnek — ajánlotta tudománypszersűsítő, nyelvművelő írásokat, hasznos ismereteket közlő folyóiratát. Programja „a hazai természeti história forrásainak leírása mellett a háztartásban, valamint a gazdaságban felhasználható hasznos tudnivalókat, a keresztén virtust példáit, találos meséket, rejtvényeket” ígért.

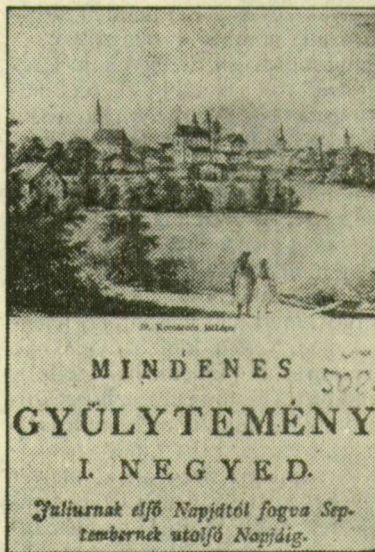
Mindössze hárman szerkesztették a hetente kétszer megjelenő lapot: Péczeli József mellett Perlaki Dávid evangélikus és Mindszenti Sámuel református lelkész.

A lap ígérétehez híven a kisnemesi, paraszti olvasókhoz kívánt szólni. Belőlük akarta érdeklődő, támogató, előfizető táborát verbuválni. Ezért adott hangot a nemesség önkéntes jobbágyfelszabadító elhatározásának reményéről. Egy pápai mérnök, Kovács Ferenc, aki gyakran publikált a Mindenés Gyűjteményben, azt írta a nemességnek címezve: „Ha tehát hazátok boldogságának és dicsőségének örültek, ha nemzetetek kimíveltetését és palléroztatását szerettétek, ha hazátok fiait és polgártársaitok szeméit előtt és szívetekben még emberi becsben állnak, adjátok vissza nekik emberi jussaitokat.” (Ne feledjük, már előttünk a példa, a nagy francia forradalom!)

Még diákként a Mindenés Gyűjtemény hasábjain fejt ki nézeteit Fejér György, a Tudományos Gyűjtemény későbbi alapító szerkesztője is.

Szenvedélyesen foglalkozott a lap a nemzeti nyelv helyzetével. Péczeli tollából új tartalmú nyelvvédő írsok jelentek meg. A nemzeti nyelv és a nemzet sorsáról szólva folytatta Ráth Mátyás, Révai Miklós, Barczafalvi Szabó Dávid, Kazinczy gondolatait. De Péczeli fejtette ki először, hogy ha elvesz a nyelv, elvesz a nemzet is.

Am hiába a korszerű hangvétel, hiába a népszerű és olvasmányos írsok, hiába a sok eredeti gondolat, a Mindenés Gyűjteménynek kevés

A Mindenés Gyűjtemény
címlapja

SZÜLETÉSÉNEK 110. ÉVFORDULÓJÁRA

Móra Ferenc ismeretlen levele

Móra Ferenc levele a Pesti Hírlap 1934. január 28-i számában megjelent Jubileum című tréfás karcolatával kapcsolatos. Id. Tomka János a karcolat elolvasása után, az „öl” tört részével való számolás bonyolult mesteriségétől elvarázsoltnak, nyomban Mórához, kedves írójához fordult. Erre vonatkoznak a levél bevezető sorai.

Móra mélységes emberszeretetének, romlatlan tiszta szívének újabb bizonyossága ez a levél. A betegeskedő, utolsó napjait élő Móra sorai ezek, aki szenvedéseit is legyőzve, válaszolt kedves olvasójának, de szívbeli kívánsága szerint, a püspökladányi útra az író és olvasó nagyszerű találkozására, a Tomka család meglátogatására már nem került sor, a bizonytalan holnap miatt. A levél eredetije, id. Tomka János birtokában van, aki 1922 óta Móra napilapokban megjelent írásait, ma is szeretettel és féltve őrzí.

Küldi: Móra Ferenc

Nagyságos Tomka János úrnak, vízmester, Püspökladány, Szt. Imre herceg út 17.

Kedves jó Uram!

Oly rossz számoló vagyok még pengőben is, hogy családom mindig félt ha kasszát kezelek. Mindazáltal annyit sejték, hogy az öllel nem úgy számolok mint írtam, természetesen nem is volt egyébnek szánva, mint fűszernek a száraz témában. Utólag azonban nagyon örülök neki, hogy elkövettem, mert hiszen annak köszönhetem kedves sorait, s egy régi jó emberem kétszorisát. Most pedig mikor vártam estém hirdelen minden fényt összeszededget fukar

Móra utolsó verse Kóro Imréhez:

„Madártejen élek,
Vajon, lekvárt nyalok
Nem lesz csuda, hogyha
Csúnya halált halok.
Akiből már vagy lesz,
Vagy se többet esenc,
Soraid köszönti
Öreg Móra Ferenc.”

LENGYEL MÁRIA

előfizetője akadt. A szerkesztő azt remélte, hogy 1790-re legalább ezer előfizetője lesz, ám az olvasók száma ekkor mindössze 137 volt. Hiszen akikhez szólni akartak, azok szegények lévén nem rendelkeztek lehetőséggel, hogy folyóiratot, könyvet olvasssanak, vásároljanak.

A kezdetben hetente kétszer megjelent Mindenés Gyűjtemény 1790-ben tulajdonképpen mint folyóirat, meg is szűnt. 1791—92-ben ugyan egy-egy évkönyvszerű kötete még megjelent, de Péczeli József halálával, 1792-ben, végleg megszűnt. Szellemét, elképzeléseit három évtizeddel később a Tudományos Gyűjtemény próbálta feléleszteni.

A Mindenés Gyűjtemény rövid életű folyóirat volt, de alapítása, megjelentetése jelentős tett a 18. század végi Magyarországon.

KÁDÁR MÁRIA

kezevel, amit az élet napja eddig rám tékozolt, kétszeresen jólesik sütkéreznem — addig amíg lehet — az igaz embereim szeretetében, s úgy látom, ha azon múlta nagyobb kort élnek, mint százesztendő jóvendőmondó.

Akárhogy bolondítom írásaimmal a népeket, Uram sajnos nagyon beteg vagyok, s hónapok óta többet szenvedek, mint valaha.

Ígéretet persze amikor a holnapom is bizonytalan nemigen tehetek, legfőljobb kívánságot fejezhetek ki.

S nagyon szívbeli kívánságom, hogy én egyszer kiszállhassak Püspökladányon, megismerhessem a kis Tomkákat, s apjukkal elbeszélgethessek a vízmesterek hol volt, hol nem dolgairól. Ismeretlenül is régi barátul köszönti öreg szolgálja:

Móra Ferenc

A Tömörkény Társaság vezetősége, Lugosi Döme, Deer Gyula, Klusik Ferenc és Kóro Imre. 1934. február 5-én meglátogatták a nagybeteg Móra Ferencet, hogy átadják Klusik Ferenc művész készítette oklevelet.

Majd egy óráig kellett várniuk amíg bejuthattak Hozzá. A nagy beteg első szava az volt: megkínált-e az asszony egy kis cseresznyepálinkával? Búcsúzáskor arra a vigasztalásra, hogy a közeli napokban már az utcán találkozunk, hisz már sütni fog a nap a déli órákban: a Nagybeteg így válaszolt: „Sütni fog, de nem lesz kire. Ennelem fiaim már csak kint fogtok találkozni.”